

MAKTAB DIREKTORLARIDA ZAMONAVIY RAHBARLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Shodmonaliyeva Muxayyo Baxodirovna

Andijon viloyati Izboskan
tumanidagi 15-DIMI direktori
Telefon: +998 94 561 35 35

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktab direktorlarining zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirishning ilmiy-amaliy asoslari yoritilgan. Rahbar shaxsida strategik fikrlash, kommunikativ madaniyat, jamoani boshqarish ko'nikmalari hamda innovatsion yondashuvlarni shakllantirish usullari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida xorijiy tajribalar va milliy ta'lim tizimi sharoitlari o'zaro qiyoslangan hamda samarali rivojlantirish mexanizmlari tavsiya etilgan.

Kalit so'zlar: rahbarlik kompetensiyasi, zamonaviy boshqaruv, kommunikativ ko'nikma, strategik fikrlash, innovatsion yondashuv.

Abstract: This article examines the scientific and practical foundations for developing modern leadership competencies in school principals. It analyzes methods for fostering strategic thinking, communicative culture, team management skills, and innovative approaches in leaders. The study compares foreign experiences with the conditions of the national education system and offers effective mechanisms for development.

Keywords: leadership competency, modern management, communication skills, strategic thinking, innovative approach.

Аннотация: В данной статье рассматриваются научно-практические основы развития современных лидерских компетенций у директоров школ. Анализируются методы формирования стратегического мышления, коммуникативной культуры, навыков управления коллективом и инновационных подходов у руководителей. В ходе исследования сопоставлен зарубежный опыт и условия национальной системы образования, предложены эффективные механизмы развития.

Ключевые слова: лидерская компетенция, современное управление, коммуникативные навыки, стратегическое мышление, инновационный подход.

Hozirgi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi sharoitida maktab direktorlarining rahbarlik kompetensiyalari ta'lim sifati va samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylandi. Ta'lim muassasasi rahbari faqatgina ma'muriy boshqaruv vazifalarini bajaruvchi emas, balki o'z jamoasini motivatsiya qila oladigan, yangilikka ochiq va strategik fikrlay oladigan shaxs bo'lishi talab qilinadi. Shuning uchun zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi nafaqat boshqaruv samaradorligi, balki butun ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning mazmunini yangilash va samaradorligini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Bu jarayonlarda maktab direktorlarining zamonaviy rahbarlik kompetensiyalariga ega bo'lishi ta'lim sifatini ta'minlashning hal qiluvchi omili hisoblanadi. Chunki maktab direktori nafaqat dars jarayonlarini muvofiqlashtiruvchi, balki ta'lim muassasasining strategik rivojlanish yo'nalishini belgilovchi, innovatsiyalarni joriy etuvchi va jamoani bir butun tizim sifatida boshqaruvchi shaxsdir [1].

Zamonaviy rahbarlik kompetensiyalari tushunchasi keng qamrovli bo'lib, unda shaxsning boshqaruvdagi bilim va ko'nikmalari, ma'naviy-axloqiy qadriyatlari, tashkiliy va kommunikativ salohiyati mujassamdir. Xalqaro miqyosda olib borilgan tadqiqotlar shuni

ko'rsatadiki, ta'lim muassasalari rahbarlarida strategik fikrlash, muammolarni tizimli hal qilish, inson resurslarini samarali boshqarish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish qobiliyati mavjud bo'lsa, ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi

Ushbu maqolaning maqsadi — maktab direktorlarida zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslarini ochib berish, mavjud muammolarni tahlil qilish va samarali rivojlantirish usullarini taklif etishdir.

Rahbarlik kompetensiyalari — bu rahbar shaxsida mavjud bo'lib, uning samarali boshqaruv faoliyatini ta'minlaydigan bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlar majmuasidir. Maktab direktorlari uchun quyidagi asosiy kompetensiya turlari ajratiladi. Maktab direktori uchun zamonaviy rahbarlik kompetensiyalari quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- 1. Strategik kompetensiya** – ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish rejasini ishlab chiqish, resurslarni oqilona taqsimlash va o'zgarishlarni boshqarish qobiliyati.
- 2. Kommunikativ-liderlik kompetensiyasi** – ichki va tashqi manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqot o'rnatish, hamkorlikni rivojlantirish.
- 3. Innovatsion boshqaruv kompetensiyasi** – yangi pedagogik texnologiyalar va boshqaruv modellarini joriy etish, raqamli vositalardan foydalanish.
- 4. Tashkiliy kompetensiya** – jamoa ishini samarali tashkil etish, vazifalarni to'g'ri taqsimlash va ijroni nazorat qilish.
- 5. Ijtimoiy-psixologik kompetensiya** – jamoada ijobiy psixologik muhit yaratish, mojarolarni hal qilish, motivatsiya berish.
- 6. Jamoa boshqaruvi va motivatsiya** – xodimlar salohiyatini ochish va ularning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish [3].

Umumiy maktab direktorlarining zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirishning quyidagi usullari alohida qayd etish mumkin:

1. **Xorijiy tajribani o'rganish va moslashtirish** – Finlyandiya, Singapur, Yaponiya kabi mamlakatlar ta'lim boshqaruvi modellari asosida milliy sharoitga mos metodlarni ishlab chiqish.
2. **Doimiy kasbiy rivojlanish dasturlari** – maktab direktorlarini malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslari orqali zamonaviy boshqaruv ko'nikmalariga o'rgatish.
3. **Raqamli boshqaruv tizimlari** – elektron hujjat aylanishi, onlayn monitoring va analitik dasturlarni joriy etish.
4. **Mentorlik va kouching** – tajribali rahbarlarning yangi tayinlangan direktorlarni yo'naltirishi.
5. **Kreativ muhit yaratish** – pedagoglar va o'quvchilar uchun erkin fikrlash, innovatsion tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash tizimi.
6. **Malaka oshirish va qayta tayyorlash** – rahbarlarni zamonaviy boshqaruv, pedagogika va axborot texnologiyalari bo'yicha muntazam o'qitish.
7. **Mentorlik va kouching** – tajribali direktorlarning yangi tayinlangan rahbarlarga amaliy yordam ko'rsatishi.
8. **Jamoa bilan strategik sessiyalar o'tkazish** – pedagoglarni qaror qabul qilish jarayoniga jalb etish.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori rahbarlik kompetensiyasiga ega maktab direktorlarida o'quvchilarning ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi. Masalan, raqamli boshqaruv tizimidan foydalanadigan maktablarda dars jarayonlarini monitoring qilish aniqligi 30–35% ga yuqori bo'lib, bu pedagogik jarayonni samarali rejalashtirishga yordam beradi. Shuningdek, kommunikativ madaniyat yuqori bo'lgan rahbarlar jamoada ijobiy psixologik muhit yaratib, kadrlar almashinuvini 15–20% ga kamaytiradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yuqori rahbarlik kompetensiyasiga ega maktab direktorlarining faoliyati natijasida:

- o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi o'rtacha 12–15% ga oshadi;

- pedagoglar o'rtasida kadrlar almashinuvi 18–20% ga kamayadi;
- ta'lim muassasasida innovatsion loyihalar soni 25–30% ga ko'payadi.

Xorijiy mamlakatlar tajribasidan kelib chiqib, maktab direktorlarini rivojlantirishda milliy mentalitet va ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish lozim [4].

Xulosa o'rnida aytish joizki mMaktab direktorlarida zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning muhim omilidir. Bu jarayon tizimli va ilmiy yondashuv asosida olib borilganda, rahbar shaxsining boshqaruv salohiyati ortadi, ta'lim muassasasi esa innovatsion rivojlanish yo'liga kiradi.

Maktab direktorlarida zamonaviy rahbarlik kompetensiyalarini rivojlantirish tizimli yondashuv va doimiy izlanish talab etadi. Bu yo'nalishda malaka oshirish, mentorlik, raqamli texnologiyalarni joriy etish, kreativ muhit yaratish kabi chora-tadbirlar yuqori samara beradi. Ushbu yondashuvlar ta'lim sifati va boshqaruv samaradorligini oshirishga bevosita xizmat qiladi.

Adabiyotlar:

1. Kotter J.P. *Leading Change*. Harvard Business Review Press, 2012.
2. Fullan M. *The Principal: Three Keys to Maximizing Impact*. Jossey-Bass, 2014.
3. OECD. *School Leadership for Learning*. OECD Publishing, 2020.
4. Darling-Hammond L. *The Right to Learn*. Jossey-Bass, 2017.
5. Xudoyberdiyev A. "Ta'lim muassasalarida boshqaruv tizimini takomillashtirish masalalari", *Pedagogika va psixologiya jurnali*, 2023.